

המכון ללימודי השואה ע"ש ח. אייבשיץ

רחוב התיכון 39, נווה-שאנן,

ת.ד. 9288, חיפה 31092

Bitaon.shoa@gmail.co.il

בס"ד, תמוז תשע"ח, יוני 2018

**ביטאון פורום שמירת
זיכרון השואה**
ביטאון מספר 52

העורך: נוגם 'עלם התמוזות': גדעון רפאל בן-מיכאל

גן "הלוחם היהודי" בחיפה

להלן, אני מציע, כיצד ניתן לסייר סביב האנדרטה:

תחנה ראשונה: עליית הרייך השלישי, רפובליקת ויימאר, שריפת הספרים של סופרים יהודים בעלי-שם שתרמו לתרבותה של גרמניה.

תחנה שנייה: חזית האבן שבה מצוינת **שנת 1933** ומעליה ציון **חוקי נירנברג** שחוקקו ב-15.9.35. בצד האבן גופה, דמוי גופה מחוקה עם עבותות חבלים על גבי הגופה. תיאור מחיקת זהותו של היהודי.

תחנה שלישית: אבן **ועידת ואנזה** 20.1.1942. בצד האבן הכתובת: HITLER KAPUT ועל האבן נעליים בלויית של ילדים.

תחנה רביעית: אבן ובה מצוינת **שנת 1945**. ומצדיה שמות **מחנות ההשמדה:** דכאו, ברגן-בלזן, אושוויץ, בירקנאו, ORANIENBURG. מימין האבן הכתובת: **"קריסטאל נכט" ("ליל הבדולח")**. בצד האבן גופות אנשים מגיאיות ההריגה.

תחנה חמישית: הלחימה היהודית בתקופת השואה. סיור סביב זוויות הבטון הניצבות לגובה ובהן עיצב גרשון קניספל אנדרטאות משנה המספרים את סיפורם של הלוחמים היהודים:

- א. פרטיזנים.
- ב. מרד גטו ורשה.
- ג. דמות לוחם יהודי.
- ד. תיאור שני קרבות העיקריים במלחמת העולם השנייה: הקרב על סטלינגרד והפלישה לנורמנדיה.

תחנה שישית: באנדרטה חרוטים הדברים הבאים:

- א. "אל נא תאמר הנה דרכי האחרונה את היום הסתיר שמי העננה, זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא, מצעדנו עוד רעים: אנחנו פה".
- מתוך "שיר הפרטיזנים" להרש גליק

ב. על דעת עיני שראו את השכול, עמסו זעקות על לבי השחוח. על דעת רחמי שהורוני למחול עד באו ימים שאיימו מלסלוח. נדרתי הנדר לזכר את הכל לזכר ודבר לא לשכוח. מתוך "נדר" לא. שלונסקי

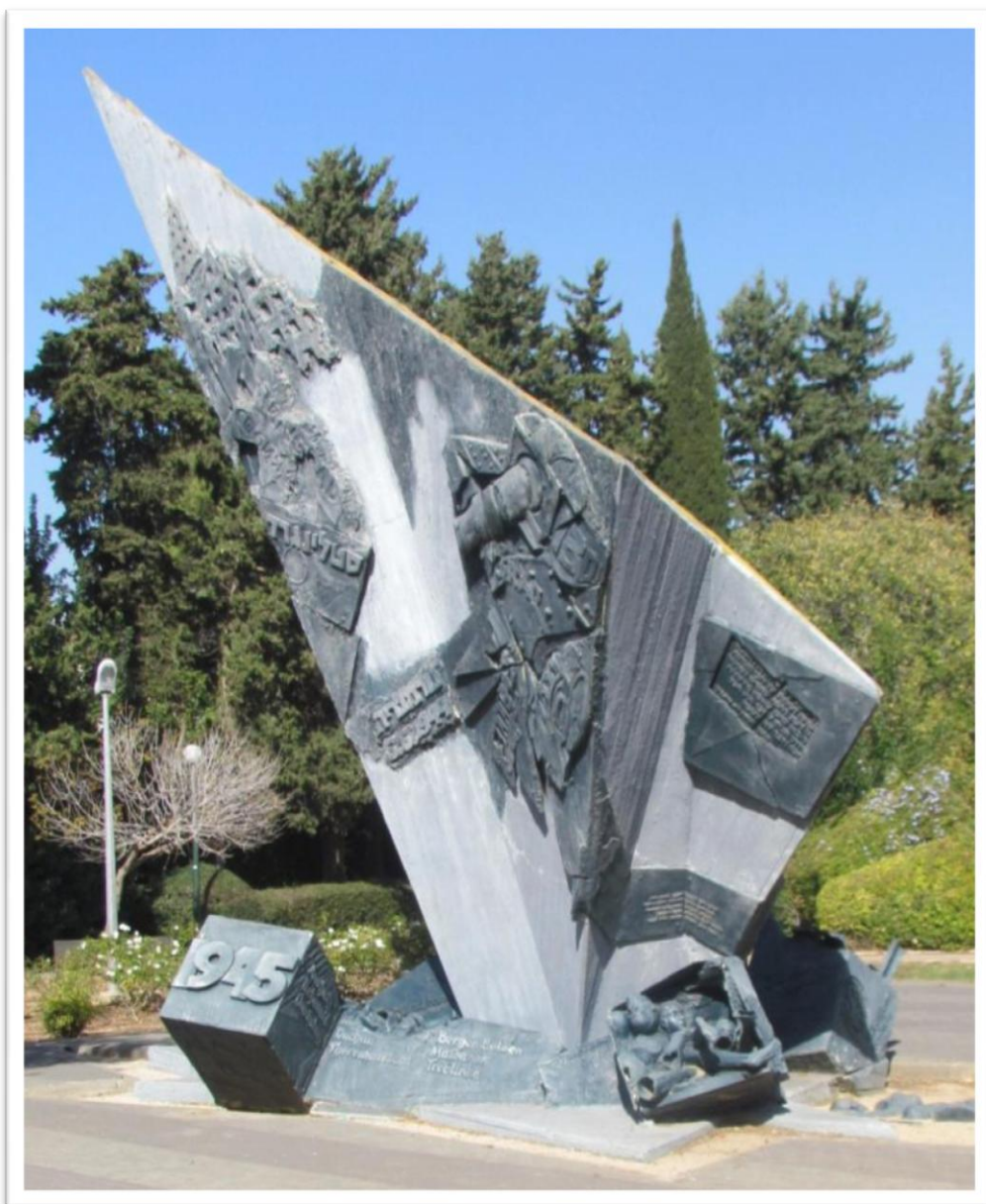
כך כתוב באנדרטה:

האמן גרשון קניספל. תכנן וביצע את האנדרטה בשנים 1991-1984 בעזרת מהנדס הקונסטרוקציה נתנאל סנג' גולדברג (1991-1924), שנפטר ערב הסרת הלוט של האנדרטה.

הצד האחורי של האנדרטה

האנדרטה בזווית אחרת

**לצד אנדרטת המשנה של הפרטיזנים מביא גרשון קניספל
בית מתוך שיר הפרטיזנים שחיבר הרש גליק:**
"אל נא תאמר הנה דרכי האחרונה את היום הסתיר שמי
העננה, זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
מצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה".

**דבריו של אברהם שלונסקי ב"נדר", שימשו מוטו ליצירתו של
גרשון קניספל:**
"על דעת עיני שראו את השכול, עמסו זעקות על לבי השחוח.
על דעת רחמי שהורוני למחול עד באו ימים שאימו מלסלוח.
נדרתי הנדר לזכר את הכל לשבח
זכר ודבר לא לשכוח".

חוק אזרחות הרייך מיום 15 בספטמבר 1935

חוקי הגזע הגרמני חוקו בתאריך 15.9.1935 תחילת שלטונו של אדולף היטלר

חוק אזרחות הרייך מיום 15 בספטמבר 1935

הרייכסטאג החליט פה אחד על החוק הבא המפרסם בזה:

1. (1) נתין המדינה הוא כל מי שנתון לחסות הרייך הגרמני, ולכן הוא במיוחד מחויב כלפיו.
(2) נתינות המדינה מוענקת לפי הוראות חוק נתינות הרייך והמדינה.
2. (1) אזרח הרייך הוא רק אותו נתין המדינה בעל דם גרמני או בעל דם קרוב לו המוכיח על ידי התנהגותו שהוא נכון וראוי לשרת בנאמנות את העם הגרמני והרייך.
(2) זכות אזרחות הרייך מוענקת על ידי מתן תעודות אזרחות הרייך.
(3) אזרח הרייך הוא בלבד בעל הזכויות הפוליטיות המלאות בהתאם לחוקים.
3. מיניסטר הפנים מוציא בתיאום עם ממלא מקום הפיהרר את ההוראות המשפטיות והמנהליות הדרושות לביצוע ולהשלמת חוק זה.

נירנברג, 15 בספטמבר 1935
הפיהרר וקאנצלר הרייך אדולף היטלר
מיניסטר הפנים פריק

החוק להגנת הדם הגרמני והכבוד הגרמני מיום 15 בספטמבר 1935

חדור הכרה שטוהר הדם הגרמני הוא תנאי מוקדם להמשך קיומו של העם הגרמני, חדור רצון בלתי נמנע להבטיח את האומה הגרמנית לעולם, החליט הרייכסטאג פה אחד על החוק הבא, המתפרסם בזה :

1. (1) נישואים בין יהודים ובין נתיני המדינה בעלי דם גרמני או בעלי דם קרוב לו – אסורים. נישואים שנערכו בניגוד [לחוק] בטלים, גם אם נערכו בחו"ל לשם עקיפת חוק זה .
(2) רק התובע הכללי יכול להגיש תביעה לביטול [הנישואים].
2. יחסים מחוץ לנישואים בין יהודים ונתיני המדינה, בעלי דם גרמני או בעלי דם קרוב לו – אסורים .
3. יהודים אינם רשאים להעסיק במשק ביתם נתינות המדינה בעלות דם גרמני או בעלות דם קרוב לו שהן למטה מגיל 45 .
4. (1) אסור ליהודים להניף את דגל הרייך והמדינה ולהציג את צבעי הרייך.
(2) לעומת זאת מותר להם להציג את הצבעים היהודיים. ביצוע היתר זה עומד תחת חסות המדינה .
5. (1) העובר על איסור זה של סעיף 1 עונשו בית סוהר.
(2) אדם העובר על איסור של סעיף 2 עונשו מאסר או בית סוהר.
(3) העובר על הוראות סעיף 3 ו- 4 עונשו מאסר עד שנה וקנס כספי או אחד מעונשים אלה .
6. מיניסטר הפנים מוציא בתיאום עם ממלא מקום הפיהרר ומיניסטר המשפטים את ההוראות המשפטיות והמנהליות הדרושות לביצוע ולהשלמת חוק זה .
7. החוק נכנס לתוקפו יום לאחר פרסומו; סעיף 3 רק ב- 1 בינואר 1936.

נירנברג, 15 בספטמבר 1935
הפיהרר וקאנצלר הרייך - אדולף היטלר
מיניסטר הפנים - פריק
מיניסטר המשפטים - ד"ר גירטנר
ממלא מקום הפיהרר - ר' הס

מתוך התקנה הראשונה לחוק אזרחות הרייך מיום 14 נובמבר 1935

4.

(1) יהודי אינו יכול להיות אזרח הרייך. אין לו זכות הצבעה בעניינים פוליטיים; הוא אינו יכול לכהן במשרה ציבורית .

5.

(1) יהודי הינו מי שמוצאו לפחות משלושה סבים שהם יהודים גמורים לפני גזעם .

(2) כיהודי נחשב גם בן תערובת, נתין המדינה שמוצאו משני סבים יהודים

גמורים .

(א) אשר השתייך בעת הוצאת החוק לקהילה היהודית או נתקבל אליה לאחר מכן.

(ב) מי שהיה בעת הוצאת החוק נשוי ליהודי או התחתן עם יהודי לאחר מכן.

(ג) מי שמוצאו מנישואין עם יהודי כמשמעו בפסקה (1) שנערכו לאחר שהחוק להגנת הדם (ד) והכבוד הגרמני מ- 15 בספטמבר 1935 נכנס לתוקפו .

מי שמוצאו מיחסים עם יהודי מחוץ לנישואים כמשמעו בפסקה (1) ונולד מחוץ לנישואים אחרי 31 ביולי 1936.

גופת אישה. קשורה ברצועות שעליהם כתובות: חוק אזרחות הרייך, חוק להגנת הגזע הגרמני. באזור העליון מעל השדיים יש כתובת: זונה לחיילים עם המספר האישי שלה. האומן מלגלג על הגרמנים ומראה את הסתירה בין חוקי הגזע ומשכב עם זונות שהגרמנים כפו עליהן לשכב עם חיילים גרמנים. פני האישה לא ברורים. מטרת ההתעלות של הגרמנים הייתה למחוק את צלם האדם.

התמונה האישה מזוויית אחרת. שנת 1933.

ועידת ואנזה

ועידת וואנזה – 20.1.1942
בועידה זו הוחלט על השמדת 11 מיליון יהודים.
בצד שמאל של התמונה עוצבו נעליים של הנרצחים בשואה.
בצדי האבן כתוב: **HITLER KAPUT** [היטלר שבור-נרמס]

רקע לוועידת ואנזה

עד היום לא נמצא מסמך, שלפיו ניתן לקבוע מי נתן את ההוראה על התחלת ההשמדה הטוטלית של היהודים ומתי וכיצד נתקבלה ההחלטה. חוקרים רבים סבורים שפקודה כזאת לא נוסחה בכתב מעולם אלא ניתנה בעל-פה, בידיעתו של היטלר או בידיו, עוד בקיץ 1941.

ב-31 ביולי 1941, זמן קצר לאחר הפלישה לברית-המועצות, הורה הרייכסמרשל הרמן גרינג לריינהרד היידריך "לעשות את ההכנות... לפתרון כללי של בעיית היהודים בתחום ההשפעה הגרמנית באירופה".

לאחר הפלישה לברית-המועצות פתחו הגרמנים ברצח המוני ושיטתי של נשים, ילדים וגברים, אבל בנובמבר 1941 חלה התפתחות הרת גורל במדיניות

הגרמנית כלפי היהודים. הרצח ביריות לא עמד בציפיותיהם של הנאצים משום שלא היה מהיר דיו והייתה לו השפעה מזיקה מצטברת על תפקודם של החיילים. באותם החודשים הבינו בכירי המשטר הנאצי שמלחמת הבזק לא עלתה יפה ושהמלחמה נגד ברית-המועצות עתידה להתמשך. משום כך הוחלט במהלך נובמבר-דצמבר לעבור לרצח תעשייתי, מתוכנן ומאורגן.

כבר בקיץ 1941 קיבל רודולף הס, מפקד מחנה הריכוז אושוויץ (ליד העיירה הפולנית אושוויינצ'ים, Oswięcim), הוראות לבחון שיטות חדשות של רצח המוני על-ידי הרעלה בגז. הגרמנים כבר עשו שימוש בגז במסגרת מבצע האותנזיה ("המתת חסד") והמיתו בו עשרות אלפי בעלי מום ומפגרים עד שלחץ כבד של הציבור הגרמני ושל הכנסייה הביא לכך שהמבצע הופסק כמעט לחלוטין. ואולם השיטות והידע שנצברו בביצוע האותנזיה היו מאוחר יותר לבסיס הרצח השיטתי והתעשייתי של היהודים – הוא "הפתרון הסופי".

הניסוי הראשון ברצח המוני בגז בוצע באושוויץ בספטמבר 1941. קרבנות הניסוי היו שבויי מלחמה סובייטים שגז ציאנידי מסוג ציקלון B הוחדר לתוך חדר אטום שבו רוכזו ובתוך כמה דקות נפחו השבויים את נשמתם.

כינוס ועידת ואנזה

ב-20 בינואר 1942 כונסה בוואנזה (פרוור של ברלין) ישיבה בעלת חשיבות מכרעת **בראשותו של ריינהרד היידריך על פי הוראתו של גרינג** ובהשתתפותם של 15 נושאי משרות ונציגי רשויות מרכזיות ברייך. **בישיבה סודית** זאת תואמו תכניות ההשמדה בין המשרד הראשי לביטחון הרייך ובין משרדי הממשלה והרשויות הנוגעות בדבר. היידריך דיבר על 11 מיליון יהודים הכלולים בתכנית הנאצית לפתרון הסופי של בעיית היהודים. בפרוטוקול של ועידת ואנזה נאמר כי "עקב המלחמה הוחלפה תכנית ההגירה בשילוח היהודים למזרח, בהתאם לרצונו של הפיהרר".

בוועידת ואנזה לא החליטו על השמדת היהודים כי הרי ההשמדה כבר נמשכה כשבעה חודשים בברה"מ בבורות הירי. בוועידת ואנזה ניתן **"אור ירוק"** לחיסול והשמדה המונית ומקיפה של כל יהודי אירופה, ולא להסתפק רק

בהשמדת יהודי ברה"מ. המטרה לפתור את הבעיה היהודית באופן מהיר, חשאי, ויעיל.

הועידה עסקה בתכנון ובדרכי ביצוע של השמדת כל יהודי אירופה. זו הייתה ישיבה טכנית. שהתמקדה בתיאום כל זרועות המנהל והפקידות שהיה להם חלק בתכנון, בביצוע, בתקצוב, בהובלה, בבנייה, ובכל היבט אחר שהיה קשור לתהליך ההשמדה. כל המערכות של המדינה הגרמנית התגייסו למשימת ההשמדה הזו. המשימה הזו הוגדרה כמשימה החשובה ביותר של המדינה הגרמנית.

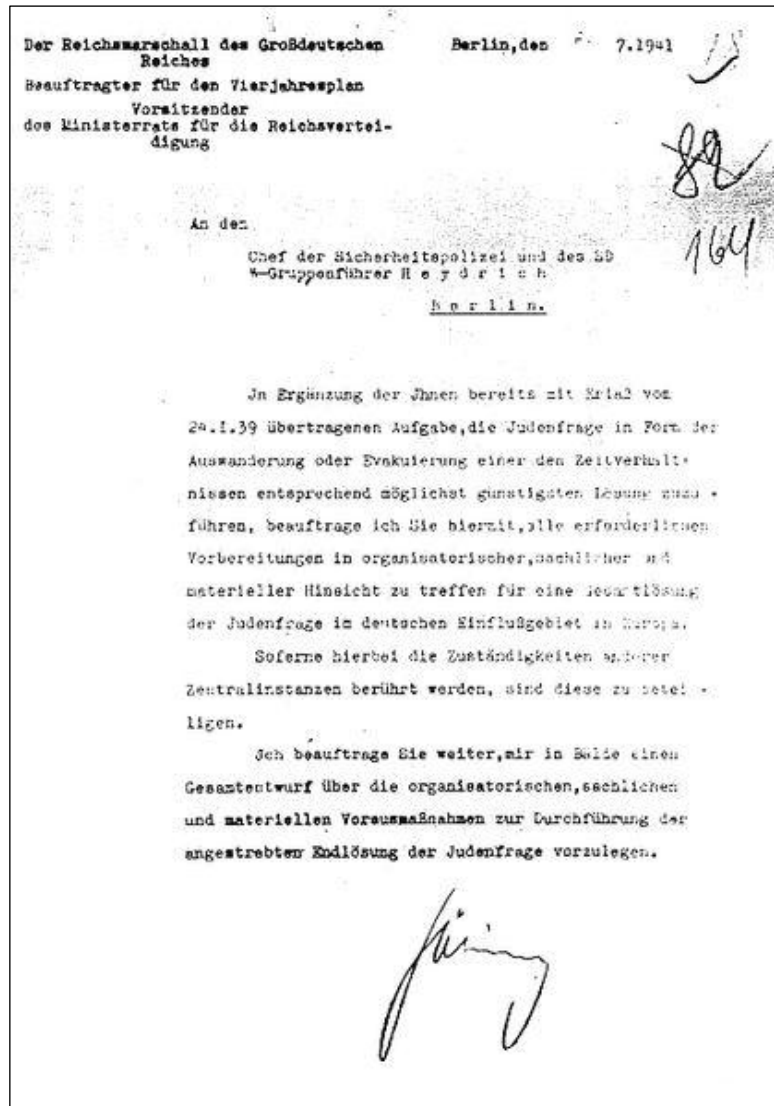
בפרוטקול נכתב במפורש המונח "פתרון סופי". הגרמנים מעולם לא השתמשו במילים "רצח" או "השמדה" וזאת כדי להסתיר את כוונותיהם. במסמך משתמשים במילים: "התמעטות טבעית", "טיפול מתאים", "אפשרויות פתרון אחרות" ו-"צורות שונות של פתרון". המילים המפורשות היחידות במסמך הזה עוסקות בגירוש, לא בהשמדה. גם בטבלה שצורפה למסמך ומציינת את מספר היהודים בכל מדינה ומדינה, לא נכתב כי הם מיועדים להשמדה.

היידריך רצה להבהיר למשתתפי הועידה שהמבצע להשמדת היהודים שהחל כבר להתבצע **חייב להתרחב ולהקיף את כל יהודי אירופה**. כל ההשמדה הזו היא על דעתו של היטלר אשר הפקיד את התכנון והביצוע של המשימה הסודית הזו בידי הס.ס.

השמדת היהודים הינה משימה מרכזית הדורשת **תאום ושיתוף פעולה** בין כל המשרדים של הרייך הגרמני ולכן זמנו לוועידה את נציגי כל הגופים שישתתפו בהשמדה של כל יהודי אירופה. נציגים שונים של הרייך השלישי: אנשי S.S., ראשי גסטפו, מושלי מדינות כבושות וכו'... מטרתו הייתה שנושא "הפתרון הסופי" יקבל חשיבות רבה.

כדי לא להשאיר עדות משיבה זו, ניתנה הוראה להשמיד את כל המסמכים הכתובים משיבה זו. רק עותק אחד מהמסמך נמצא בידינו, מכיוון שנציג משרד חוץ השאיר אצלו עותק. המסמך נמצא ב-1947.

**מכתבו של גרינג להיידריך מ-31 ביולי 1941
המטיל עליו להכין תכנית
ל"פתרון הסופי של השאלה היהודית".**

תרגום המכתב:

ראש משטרת הביטחון Chef der Sicherheitspolizei והס"ד
ס"ס גרופנפיהרר היידריך
ברלין

כהשלמת המשימה שכבר הוטלה עליך בצו מ- 24 בינואר 1939, לפתור את השאלה היהודית בצורה של הגירה או פינוי, פתרון רצוי שבנסיבות הזמן, הריני

מייפה את כוחך בזה, לעשות את כל ההכנות הדרושות מן הבחינה הארגונית, העניינית והחומרית, לפתרון כולל (Gesamtlosung) של השאלה היהודית בתחום ההשפעה הגרמני באירופה.

במידה והעניין נוגע לתחום סמכותן של הרשויות מרכזיות אחרות, יש לשתפן בכך.

כן אני מטיל עליך גם להמציא לי בקרוב הצעה כוללת של האמצעים הארגוניים המעשיים והחומריים המוקדמים, לשם הביצוע המיועד של הפתרון הסופי (Endlosung) של השאלה היהודית. שהעתיד אתנו ולא אתם.

[חתימתו של גרינג]

הבית שבו כונסה וועידת ואנזה

שמות המשתתפים בוועידת וואנזה:

ריינהרד היידריך (דובר ראשי ויושב-ראש) ראש המשרד הראשי לביטחון הרייך (RSHA) שכלל את הגסטפו וה-SD. אחראי לגירוש והשמדת יהודי מזרח אירופה. נפצע קשה בניסיון חיסול על ידי לוחמי מחתרת צ'כים בפראג ב-27 במאי 1942 ומת מפצעיו ב-4 ביוני 1942.

אדולף אייכמן (מזכיר) ראש משרד IV B 4 ב-אס-אס (עניינים יהודיים וגירושים) אחראי למשלוח הוראות הגירוש וניהל אישית את גירוש יהודי הונגריה לאושוויץ.

ברח אחרי המלחמה לארגנטינה, נתגלה ונחטף על ידי המוסד, נשפט בישראל, והוצא להורג בשנת 1962.

יוזף בילר (מזכיר מדינה, משרד מושל קרקוב) סגנו של הנס פרנק, שליט פולין הכבושה. נשפט ונתלה על ידי הפולנים ב-1948.

אוטו הופמן (ראש המשרד הראשי לענייני גזע והתיישבות של ה-אס-אס) אחראי לביצוע תכניות גרמניזציה - הפיכת שטחים ל"גרמנים" על ידי גירוש (והשמדת) האוכלוסייה המקומית ה"נחותה" ויישוב גרמנים במקומה. בוועידת ואנזה הופמן דרש בתוקף לעקר את כל בני התערובת. נשפט ב-1948 ל-25 שנות מאסר בגין פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. קיבל חנינה ב-1954 ושימש כמזכיר בוויירטמברג עד מותו בשנת 1982.

רולנד פרייזלר (מזכיר מדינה, משרד המשפטים) נציג משרד המשפטים של הרייך (המשרד האחראי לחוקי נירנברג) אחראי למותם של אלפי אנשים במשפטי ראווה. נהרג בהפצצת ברלין ב-3 בפברואר 1945.

ד"ר גרהרד קלופפר (קולונל ב-אס-אס, מזכיר קבוע בהנהגת המפלגה הנאצית, סגנו של מרטין בורמן) בין השאר עסק בהלאמת רכוש יהודי. נכלא עם סיום המלחמה ושוחרר ממאסר ב-1949 שימש כיועץ מס וכעו"ד בעיר אולם. החקירה בעניינו עקב השתתפותו בוועידת ואנזה על ידי התובע באולם הופסקה ב-1962. מת ב-1987.

פרידריך וילהלם קריצינגר (סגן מזכיר הקאנצלר, סגנו של האנס לאמארס בממשל הרייך) בין השאר עסק בחקיקה ששללה אזרחות מיהודי גרמניה וזכות להשתמש בבתי המשפט שלה. נכלא מיד עם תום המלחמה הודה בהשתתפות בוועידה והעיד על אופייה הנפשע. שוחרר בשל בריאות לקויה. מת ב-1947.

ד"ר רודולף לאנגה (מפקד משטרת המדינה ומפקד "איינזגרופה A אחראי לרציחת 60,000 יהודי לטביה ויהודים שהוגלו ללטביה. לאנגה פיקד בעצמו על פעולות הרצח בפרברי ריגה. בוועידת ואנזה הוא היה "בעל הניסיון" ברצח המוני. התאבד בפוזנן בפברואר 1945.

ד"ר גיאורג ליברנד (מזכיר במשרד הרייך לשטחים הכבושים במזרח) נכלא ב-1945 ושוחרר ממעצר ב-1949 מת ב-1982.

מרטין לותר (תת-שר במשרד החוץ). אחראי לקשרים עם ה-אס-אס. ארגן את ההכנות הדיפלומטיות לגירוש היהודים מארצות כבושות ומבנות הברית. בוועידת ואנזה הציע לוותר על גירוש יהודים ממדינות הצפון בשל מספרם הנמוך. באוכלוסייה לעומת ההתנגדות שתקום ולהתרכז בדרום מזרח ומערב אירופה. נאסר בשל ניסיונו לסלק את יואכים פון ריבנטרופ שר החוץ הנאצי. ושוחרר על ידי הצבא האדום. מת חודש אחר כך בברלין.

ד"ר אלפרד מאייר (מזכיר במשרד הרייך לשטחים הכבושים במזרח) הוזמן לוועידה משום שמשרדו חלש על האזורים ברוסיה שבה כבר בוצעו רציחות המוניות. דרש לטפל בבני התערובת כמו ביהודים. התאבד במאי 1945.

היינריך מילר (מפקד הגסטאפו) אחראי על הפקודות שנשלחו לאיינזצגרופן. עקבותיו נעלמו במאי 1945.

אריך ניומן (מזכיר במשרד התכנון הכלכלי לארבע שנים) ייצג בוועידה את משרדי הכלכלה, העבודה, המזון, התחבורה והתחמושת. כמזכיר תחת גרינג דאג להשפעת הגירושים על כלכלת המלחמה של גרמניה. דרש לדחות גירוש יהודים שהועסקו בחברות חיוניות למאמץ המלחמתי. נכלא ב-1945 ושוחרר בשל בריאות לקויה ב-1948 ומת זמן קצר לאחר מכן.

ד"ר קארל אברהרד שוינגרט (קולונל, מפקד המשטרה החשאית בפולין הכבושה). אחראי למותם של 4,000 יהודים במזרח פולין. בוועידה ייצג ניסיון ברצח המוני. נידון למוות על ידי הבריטים בשל רצח שבוי מלחמה ונתלה ב-1946.

ד"ר וילהלם סטוקארט (מזכיר מדינה במשרד הפנים) אחראי על חוקי גזע. בוועידה הציע עיקור לבני התערובת. נשפט אחרי המלחמה לשלוש שנות מאסר. מת בתאונת דרכים ב-1953.

תמצית פרוטוקול ועידת ואנזה – 20 בינואר 1942

עניין ממלכתי סודי!

I.I. בדיון על הפתרון הסופי (Endlösung) של השאלה היהודית, שהתקיים בתאריך 20.1.1942, בברלין ברחוב ואנזה מס' 56 – 58 השתתפו:

II. ראש משטרת הביטחון והס"ד ס"ס **אוברגרופנפיהרר היידריך** מסר בפתיחה על מינויו על ידי הרייכסמרשל לממונה **על הכנת [התכנית] לפתרון הסופי של השאלה היהודית באירופה**, והצביע על כך, שהשיבה כונסה לשם הבהרת שאלות היסוד. רצונו של הרייכסמרשל שתומצא לו תכנית הנוגעת לעניינים הארגוניים, הענייניים והחומריים מתוך ראיית הפתרון הסופי של השאלה היהודית באירופה. הדבר מחייב דיון משותף מוקדם של כל המוסדות המרכזיים המעורבים במישרין בשאלות האלה, למען תיאום קווי הפעולה. הטיפול המשרדי בעיבוד הפתרון הסופי של השאלה היהודית הוא מרוכז, מבלי להתחשב בגבולות גיאוגרפיים, בידי הרייכספיהרר ס"ס וראש המשטרה הגרמנית (ראש משטרת הביטחון והס"ד).

ראש משטרת הביטחון והס"ד סקר לאחר מכן בקצרה את המאבק שהתנהל עד כה נגד האויב הזה.

המרכיבים העיקריים ביותר הם :

א.א. דחיקת היהודים מתחומי החיים השונים של העם הגרמני.

ב.ב. דחיקת היהודים ממרחב המחיה (Lebensraum) של העם הגרמני.

בתהליך [ובביצוע] שאיפות אלה הובאה בחשבון כאפשרות פתרון ארעית יחידה, **החשת ההגירה המוגברת והמתוכננת של יהודים מתחום הרייך.**

לפי הוראת הרייכסמרשל הוקמה בינואר 1939 "רשות מרכזית של הרייך להגירת יהודים" (Reichszentrale für jüdische Auswanderung) שניהולה הוטל על ראש משטרת הביטחון והס"ד. תפקידה במיוחד היה :

א.א. לנקוט בכל האמצעים להכנת הגירה מוגברת של היהודים.

ב.ב. לכוון את זרם ההגירה.

ג.ג. להחיש את ביצוע ההגירה במקרים של יחידים.

המשימה נועדה לטהר מיהודים את מרחב המחיה הגרמני, על בסיס חוקי.

המגרעות, הכרוכות במתן דחיפה להגירה מעין זאת היו ברורים לכל המוסדות. אולם נוכחה עוד אפשרויות פתרון אחרות, נאלצנו לפי שעה להשלים אתן.

פעולות ההגירה יהיו בהמשך הזמן לא בעיה גרמנית בלבד, אלא בעיה שבה הוצרכו לטפל שלטונות ארצות המוצא וארצות היעד. הקשיים הכספיים, כגון העלאת דמי האשרה ואגרת הכניסה מצד הממשלות השונות של ארצות חוץ, מחסור במקומות באניות, החמרה מתמדת בצמצום ההגירה או איסורי ההגירה, הקשו באופן מיוחד על מאמצי ההגירה. למרות קשיים אלה היגרו, למן תפיסת השלטון ועד היום הקובע 31 באוקטובר 1941, 537,000 יהודים בסך הכל, מהם :

מ- 30 בינואר 1933, מן הרייך הישן כ- 360,000.

מ- 15 במרס 1938, מן האוסטמארק [אוסטריה] כ- 147,000

מ- 15 במרס 1939, מן הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה כ- 30,000

מימון ההגירה נעשה על ידי היהודים או על ידי הארגונים הפוליטיים של היהודים עצמם. בכדי למנוע הישארות יהודים חסרי כל, נקבע העיקרון, שעל היהודים בעלי היכולת לממן את הגירת היהודים חסרי היכולת. כאן נקבעו מס או היטל הגירה מתאים לפי דירוג הרכוש, לכיסוי ההתחייבויות הכספיות שהיו כרוכות בהגירת יהודים חסרי יכולת. מלבד הסכומים במארקים, נדרש מטבע זר לדמי האשרה ואגרת הכניסה. בכדי להגן על אוצר מטבע הזר הגרמני, נתבקשו המוסדות הפיננסיים היהודיים בחוץ לארץ, על ידי הארגונים היהודיים המקומיים, לטפל בהשגת סכומי מטבע זר נדרשים. עד 30 באוקטובר 1941 העמידו יהודים מחוץ לארץ במתנה לרשות העניין סך 9,500,000 דולר.

בינתיים אסר הרייכספיהרר ס"ס וראש המשטרה הגרמנית את הגירת היהודים לאור הסכנות הכרוכות בהגירה בימי מלחמה ולאור האפשרויות במזרח.

III. במקום ההגירה בא עתה כאפשרות פתרון נוספת – **פינוי היהודים למזרח**, וזאת לאחר הסכמה מוקדמת מתאימה של הפיהרר.

אמנם, יש לראות בפעולות אלה רק פעולות עקיפות, עם זאת מיושמים כאן כבר עכשיו אותם ניסיונות מעשיים שנודעת להם חשיבות רבה לגבי הפתרון הסופי של השאלה היהודית לעתיד לבוא.

במהלך הפתרון הסופי הזה של השאלה היהודית באירופה, באים בחשבון כ- 11 מיליון יהודים, המחולקים לארצותיהם השונות כלהלן :

מספר היהודים	הארץ
131.800	א. הרייך הישן
43.700	אוסטמארק
420.000	השטחים במזרח
	הגנראל-גוברנמן
	2,284.000
	ביאליסטוק
	400.000
74.200	הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה
	אסטוניה – חופשית מיהודים (judenfrei)
3.500	לאטביה
34.000	ליטא
43.000	בלגיה
5.600	דניה
165.000	צרפת/ השטח הכבוש
700.000	צרפת/השטח הבלתי כבוש
69.600	יוון
160.800	הולנד
1.300	נורבגיה
48.000	ב. בולגריה
330.000	אנגליה
2.300	פינלנד
4.000	אירלנד
58.000	איטליה/כולל סרדיניה
200	אלבניה
40.000	קרואטיה

3.000	פורטוגל
	רומניה/כולל בסרביה
	342.000
8.000	שבדיה
18.000	שווייץ
10.000	סרביה
88.000	סלובקיה
6.000	ספרד
55.500	תורכיה (החלק האירופי)
742.800	הונגריה
	ברית המועצות
	5,000.000
	אוקראינה
	2,994.684
	בילורוסיה, להוציא ביאליסטוק
	446.484

סך הכל למעלה מ- 11,000,000

אולם, במספרי היהודים של מדינות החוץ השונות הנמסרים בזה מדובר רק ביהודים לפי אמונתם, כיוון שהגדרות המושגים של יהודים לפי עקרונות גזעיים עדיין חסרים שם בחלקם. הטיפול בבעיה בארצות הנפרדות ייתקל בקשיים מסוימים עקב העמדה והתפיסה הכללית, בייחוד בהונגריה וברומניה. כך, למשל, יכול עדיין גם כיום יהודי ברומניה להשיג תמורת כסף תעודות מתאימות, המקנות לו אישור רשמי לנתינות של מדינה זרה.

ידועה לכל השפעת היהודים בכל תחומי החיים בברית המועצות. בתחומי אירופה חיים כ- 5 מיליון, באסיה בקושי 250,000 יהודים.

החלוקה המקצועית של היהודים היושבים בתחום האירופי של ברית המועצות הייתה כלהלן, לערך :

9.1%	בחקלאות
14.8%	כפועלים עירוניים

20.0%	במסחר
23.4%	מועסקים כעובדי מדינה
23.7%	במקצועות חופשיים – רפואה, עיתונות, תיאטרון וכו'

תחת הנהגה מתאימה יש במהלך הפתרון הסופי להוביל באופן מתאים את היהודים לגיוס עבודה במזרח. אותם היהודים הכשרים לעבודה יובלו לשטחים אלה בפלוגות (עבודה) גדולות, תוך הפרדת המינים, כסוללי כבישים. חלק גדול מהם **יאיבד ללא ספק בתהליך ההתמעטות הטבעית. אלה שיוותרו עד הסוף, הם בלי ספק אותו חלק שיש לו כושר התנגדות גדול ביותר, ולו יינתן טיפול מתאים, כי הוא מהווה ברירה טבעית, ובמקרה של שחרור ישמש כגרעין לבניין יהודי חדש.** (ראה ניסיון ההיסטוריה).

תוך כדי הביצוע המעשי של הפתרון הסופי תיסרק אירופה ממערב למזרח. יש להתחיל בשטח הרייך, כולל הפרוטקטוראט בוהמיה ומוראביה, וזאת מטעמי דיור וצרכים סוציאל פוליטיים אחרים. היהודים המפונים יוסעו קודם לכן, רכבת אחרי רכבת, לגטאות המכונים גטאות מעבר ומשם ישלחו הלאה למזרח. תנאי מוקדם חשוב בביצוע הפינוי בכלל, המשיך ואמר ס"ס אוברגרופנפיהרר היידריך, הוא קביעה מדויקת של חוג האנשים הבא בחשבון. הכוונה היא לא לפנות יהודים בגיל 65 ומעלה, אלא להעבירם לגטו זקנים המיועד לכך – טרזיינשטאט (Theresienstadt).

מלבד גילאים אלה – מכלל 280.000 היהודים הנמצאים ברייך הישן ובאוסטמארק

ב - 31.10.1941, כ- 30% הם בני 65 ומעלה – יתקבלו בגטאות היהודיים לזקנים גם יהודים נכי מלחמה בעלי נכות גבוהה ויהודים בעלי אותות הצטיינות במלחמה (EK I [צלב הברזל דרגה I]). על ידי פתרון מכוון זה תימנענה במחי אחד התערבויות רבות.

התחלת פעולות הפינוי הבודדות והגדולות יותר תהיה מותנית במידה רבה בהתפתחות הצבאית. בנוגע לטיפול בפתרון הסופי בשטחי אירופה הכבושים על ידינו או הנתונים להשפעתנו, הוצע, כי המומחים הבאים בחשבון ממשד

החוץ יבואו בדברים עם מנהל המדור המוסמך לכך, שבמשטרת הביטחון והס"ד.

בסלובקיה ובקראטיה אין העניין (יותר) קשה מדי, כיוון שהשאלות היסודיות ביותר בעניין מצאו שם כבר את פתרונן. גם ברומניה קבעה הממשלה כבר בינתיים ממונה לענייני יהודים. לשם הסדר הבעיה בהונגריה יש צורך לכפות על הממשלה ההונגרית, למנות תוך זמן קצר יועץ לענייני יהודים. אשר להתחלת ההכנות לפתרון הבעיה באיטליה, גורס ס"ס אוברגרופנפיהרר היידריך את התקשרות עם ראש המשטרה שם באותם עניינים. בצרפת הכבושה והבלתי כבושה, תתאפשר תפיסת יהודים לשם פינויים ללא קשיים גדולים.

סגן מזכיר המדינה לותר מסר כאן, כי בטיפול מעמיק בבעיה זו בכמה ארצות, כגון בארצות הצפון, עתידים לעלות קשיים, ולכן מוצע בתחילה לדחות את הפעולה בארצות אלה. בהתחשב במספרי היהודים המעוטים הבאים שם בחשבון, ממילא אין מהווה דחייה זו שום הגבלה מהותית. לעומת זאת, אין משרד החוץ רואה קשיים גדולים לגבי דרום מזרח ומערב אירופה.

ס"ס גרופנפיהרר הופמאן סבור, כי יש לשגר להונגריה לשם התמצאות כללית מומחה מטעם המשרד הראשי לענייני גזע ויישוב, כאשר ייכנסו שם ראשי משטרת הביטחון והס"ד לפעולה. נקבע כי מומחה זה מטעם המשרד הראשי לענייני גזע ויישוב, שלא יהיה פעיל, יצורף רשמית באופן זמני כעוזר לנספח לענייני משטרה.

IV. בתהליך הפתרון הסופי ישמשו חוקי נירנברג במידה מסוימת כבסיס, אך כתנאי מוקדם לסילוק הבעיה ללא שיור, יש להביא גם לפתרון שאלות נישואי תערובת ובני תערובת (Mischlinge).

ראש משטרת הביטחון והס"ד מנתח תחילה מבחינה תיאורטית, בהתחשב עם מכתבו של ראש לשכת הקאנצלר, את הנקודות הבאות :

1. הטיפול בבני תערובת דרגה ראשונה.

בני תערובת דרגה ראשונה הם מנקודת ראות של הפתרון הסופי של בשאלה היהודית במעמד של יהודים.

מכלל טיפול זה יוצאו :

א.א. בני תערובת דרגה ראשונה הנשואים לבני דם גרמני, ולהם ילדים (בני תערובת דרגה שנייה) מנישואים אלה. בני תערובת אלה דרגה שנייה, הם בעיקרו של דבר במעמד של גרמנים.

ב.ב. כלפי בני תערובת דרגה ראשונה, נהגו עד כה המוסדות העליונים של המפלגה והמדינה בתחומי (חיים) שונים ביחס מיוחד. כל מקרה כזה טעון בדיקה מחדש, ואז לא מן הנמנע שההכרעה תיפול לרעת בן התערובת. תנאי מוקדם לקבלת היתר מיוחד יהיו תמיד זכויות עקרוניות של בן התערובת עצמו (לא זכויות של ההורים או בני הזוג שהם בני דם גרמני).

כדי למנוע העמדת צאצאים חדשים ולפתור את בעיית בני התערובת לחלוטין, **יעוקר** בן התערובת דרגה ראשונה שיוצא מכלל הפינוי. העיקור (Sterilisation) יתבצע מתוך רצון, אך הוא תנאי ראשון להישארותו ברייך. "בן התערובת" לאחר העיקור משוחרר בהמשך הזמן מכל ההוראות המגבילות, החלות עליו עד עכשיו.

2. הטיפול בבני תערובת דרגה שנייה.

בני תערובת דרגה שנייה יושוו בעיקרון לחלוטין עם בני דם גרמני, להוציא את המקרים הבאים שבהם יהיו בני תערובת דרגה שנייה במעמד יהודים :
א.א. מוצאו של בן תערובת דרגה שנייה מנישואים של ממזרים(שני הצדדים הם בני תערובת).

ב.ב. הופעה חיצונית פגומה מבחינה גזעית של בן התערובת דרגה שנייה המסווגת אותו כבר מבחינה חיצונית כיהודי.

ג.ג. חוות דעת משטרתית ופוליטית שלילית במיוחד של בן התערובת דרגה שנייה, שלפיה מסתבר כי הוא חש ומתנהג כיהודי.
אולם גם במקרים אלה לא יהיו יוצאים מן הכלל, אם בן התערובת דרגה שנייה נשוי לבן דם גרמני.

3. נישואים בין יהודים גמורים לבני דם גרמני.

בכל מקרה ומקרה יש להכריע, אם יפונה הצד היהודי או יועבר לגיטו זקנים מתוך התחשבות בהשפעת פעולה זאת על קרוביו בני הדם הגרמני בנישואים מעורבים אלה.

4. נישואים בין בני תערובת דרגה ראשונה ובני דם גרמני.

א.א. ללא ילדים:

לא נולדו ילדים מנישואים אלה – יפונה בן התערובת דרגה ראשונה או יועבר לגטו זקנים (טיפול זהה כמו לגבי נישואי יהודים גמורים לבני דם גרמני, סעיף 3).

ב.ב. עם ילדים:

נולדו ילדים מנישואים אלה (בני תערובת דרגה שנייה), יפוננו או יועברו לגטו, יחד עם בני תערובת דרגה ראשונה, אם הושוו במעמדם עם היהודים. אם ילדים אלה יושוו לבני דם גרמני (המקרים הרגילים) יוצאו מכלל הפינוי וכך גם בן התערובת דרגה ראשונה.

5. נישואים בין בני תערובת דרגה ראשונה לבני תערובת דרגה ראשונה או יהודים בנישואים אלה (לרבות הילדים) דין כל בני המשפחה כיהודים, ולכן יפוננו או יועברו לגטו זקנים.

6. נישואים בין בני תערובת דרגה ראשונה עם בני תערובת דרגה שנייה שני בני הזוג יפוננו או יועברו לגטו זקנים ללא התחשבות אם יש להם ילדים ואם אין, כיוון שאצל ילדים כאלה מתגלה בדרך כלל מבחינה גזעית השפעת דם יהודי כחזקה יותר, מאשר של בני תערובת יהודים דרגה שנייה.

ס"ס גרופנפיהרר הופמאן מחזק את הדעה, שיש לעשות שימוש נרחב בעיקור, כיוון שבן התערובת, אם יועמד בפני הברירה להיות מפונה או מעוקר, יעדיף לעבור עיקור.

מזכיר המדינה ד"ר שטוקארט קובע, שהביצוע המעשי של השיטות שנמסרו כאן לשם פתרון שאלת נישואי תערובת ובני תערובת, יביא עמו טיפול מינהלי בלתי

פוסק. בכדי להתחשב בכל מקרה גם עם העובדות הביולוגיות, מציע מזכיר המדינה ד"ר שטוקארט ללכת בדרך של עיקור כפוי. בכדי לפשט את בעיית בני התערובת, יש צורך לשקול אפשרויות נוספות, מתוך כוונה שהמחוקק יוכל לומר: "נישואים אלה בטלים". בנוגע לשאלה בדבר השפעת פינוי היהודים על החיים הכלכליים הבהיר מזכיר המדינה נוימאן, שלפי שעה אין אפשרות לפנות את היהודים המועסקים במפעלים החיוניים למאמץ המלחמתי, כל עוד אין להם תחליף.

ס"ס אוברגרופנפיהרר היידריך ציין, שבהתאם לקווי הפעולה לביצוע הפינויים המתנהלים עכשיו ושאושרו על ידו, בלאו הכי לא יפונו יהודים אלה.

מזכיר המדינה ד"ר ביהלר קובע, כי בגנראל-גוברנמן יברכו על כך אם בפתרון הסופי של בעיה זו יתחילו בגנראל-גוברנמן, ראשית כיוון שכאן בעיות ההובלה לא ממלאות תפקיד ראשון במעלה, וטעמים שבגיוס עבודה לא יעכבו את ביצוע המבצע הזה. יש להרחיק את היהודים במהירות האפשרית משטח הגנראל-גוברנמן, כי דווקא כאן מהווה היהודי סכנה ניכרת תור נושא המגיפות, ומצד שני גורם לאנדרלמוסיה מתמדת במבנה הכלכלי של הארץ בשל המסחר הבלתי פוסק בשוק השחור. רובם מבין 2 ½ מיליון היהודים הבאים בחשבון, אינם כשרים לעבודה.

מזכיר המדינה ד"ר ביהלר המשיך וקבע, [שביצוע] הפתרון בשאלה היהודית בגנראל-גוברנמן מרוכז בידי ראש משטרת הביטחון והס"ד ושעבודתו נתמכת על ידי שלטונות הגנראל-גוברנמן. יש לו רק בקשה אחת והיא, ששאלת היהודים באזור זה תיפתר מהר ככל האפשר.

בסיכום דובר על צורות שונות של פתרון בעניין זה. הן גאולייטר ד"ר מאייר והן מזכיר המדינה ד"ר ביהלר ייצגו את העמדה, שהם בעצמם יבצעו במהלך הפתרון הסופי עבודות הכנה מסוימות בשטחים הנידונים, אך יש להימנע מלעורר אי שקט בקרב האוכלוסייה.

הדיון נסתיים בבקשת ראש משטרת הביטחון והס"ד מן המשתתפים בישיבה, להבטיח לו תמיכה נאותה בביצוע עבודות הפתרון [הסופי].

Land	Zahl
A. Altreich	131.800
Ostmark	43.700
Ostgebiete	420.000
Generalgouvernement	2.284.000
Bialystok	400.000
Protektorat Böhmen und Mähren	74.200
Estland - judenfrei -	
Lettland	3.500
Litauen	34.000
Belgien	43.000
Dänemark	5.600
Frankreich / Besetztes Gebiet	165.000
Unbesetztes Gebiet	700.000
Griechenland	69.600
Niederlande	160.000
Norwegen	1.300
B. Bulgarien	48.000
England	330.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einschl. Sardinien	50.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumänien einschl. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungarn	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrußland aus- schl. Bialystok	446.484
Zusammen: Über	11.000.000

צילום הנספח מוועידת ואזנה המפרט את מספרי הידודים בכל אחת מהארצות המפורטות במסמך. סה"כ: 11,000,000 יהודים שנכללו ב"פתרון הסופי".

שריפת הספרים בגרמניה

**סמל הרייך השלישי ולידו הכתובת: "לשכת הרייך לתרבות".
מתחת לסמל כתוב: "הכתבים המזיקים ולא רצויים".
מימין לכתובת מוצגים שאריות הספרים שהושמדו.**

**סמל העגול שבתוכו נשר. כתובת סביב הסמל:
לשכת הרייך לתרבות
בצידי הסמל כתוב: הכתבים המזיקים ולא רצויים.**

**שמות הסופרים וההוגים הלא-רצויים שנרדפו ע"י הנאצים:
ורברנט, ברטולד ברכט, זיגמונד פרויד, אריך קסטנר, הנריך
מאן, ארתור שניצלר, קורט טוכולסקי, ארנולד צווייג, שטרן
צווייג. קניספל מבטא ביצירתו את סתימת הפיות ואי מתן
חופש הבעה ליצירות ספרותיות בגרמניה הנאצית.**

**בצדה של המצבה חרוטה ציטטה של היטלר:
אני לא רוצה אינטלקטואלים
10.5.33 היטלר**

מטרת שריפת הספרים: הוקעה תרבותית לספרות לא רצויה

במסגרת המאמצים להשליט את הרוח הנאצית על התרבות והאמנות, ולמגר השפעות "מנוונות" ויהודיות, נערכה בליל 10 במאי 1933 שרפו סטודנטים ופרופסורים בכיכר בבל שבברלין (כיכר האופרה), בהוראתו של גבלס ובליויי מוזיקלי של מקהלות S.S ו-S.A למעלה מעשרים אלף ספרים שכתבו כמאתיים סופרים, אנשי מדע, פילוסופים, אנשי אמנות ועיתונאים, מתוכם כשני שלישי יהודים, וכן קומוניסטים, ליברלים ומתנגדי שלטון. הספרים נבזזו מספריות ומאוספים פרטיים, וכללו עבודות של תומס מאן, היינריך היינה, ברטולט ברכט, סטפן צווייג, זיגמונד פרויד, אריך קסטנר ורבים אחרים. שריפת ספרים פומבית זו גררה גל של שרפות ספרים ברחבי גרמניה.

ההמון המשולהב, ביניהם סטודנטים ואנשי ס"א, התכנס בכיכרות והשליך לאש ספרים של סופרים ממוצא יהודי או כאלו שנחשבו כבעלי השפעה שלילית על התרבות הגרמנית. כמו כן, נאסר על שימוש בפרי התרבות היהודית כגון המוזיקה, המחזות, הפיזיקה (אלברט איינשטיין) והפסיכולוגיה (זיגמונד פרויד).

בספטמבר 1933 הקים השלטון הנאצי מחלקת תרבות חדשה, שריכזה את תחומי התרבות. יהודים לא התקבלו לשורותיה, ונמנע מהם כל עיסוק בפעילות תרבותית. היהודים הוגבלו בעיסוק במקצועות חופשיים, ומספרם במוסדות להשכלה גבוהה הוגבל לאחוז אחד.

שריפת הספרים

יהודים שנרצחו במחנות הריכוז ההשמדה. עצמותיהם וחלקי גופם מושלכים. נחרטו מחנות כמו אושוויץ, בוכנוואלד ועוד.

גופות יהודים מושלכות בבורות ההריגה

**מחנות ההשמדה: ברגן-בלזן, מאיידנק, טרבלינקה ועוד.
שנת 1945. בצד ימין של התמונה חלקי גופות
של יהודים שנרצחו במחנות.**

מחנות ההשמדה: ברגן-בלזן, מאיידנק, טרבלינקה

המעוניינים לקבל מידע נוסף, אני מפנה אתכם
לאתר האינטרנט של המכון ללימודי השואה ע"ש ח.אייבשיץ-חיפה,
שכתובתו:

<http://www.shoa.org.il>

שם תמצאו את ביטאוני שמירת זיכרון השואה.
כדי להגיע לביטאוני עליכם לפתוח את הסימניה: "פרסומי המכון" ואח"כ
"ביטאוני שמירת זיכרון השואה" ומשם תגיעו לביטאון מספר 16.
להלן ציון הביטאוני:

ביטאון 4: אושוויץ

ביטאון 5: האידיאולוגיה הנאצית

ביטאון 15: טרנסיסטריה

ביטאון 17: בלז'ץ

ביטאון 20: טרבלינקה

ביטאון 22: מיידנק

ביטאון 36: השמדת יהודים בבורות ההריגה

ביטאון 39: ברגן-בלזן

כ"כ ניתן לעיין בביטאוני נוספים.

מרד גטו ורשה

19.4-16.5.1943 הקרבות בגטו ורשה

אחרי הגירושים ההמוניים לטרבלינקה בקיץ 1942 החלו יהודי גטו ורשה, בהנהגתו של מרדכי אנילביץ, להתבצר בבונקרים. באפריל 1943, בעת אקציה גרמנית, פרץ מרד גטו ורשה. לאחר חודש של לחימה מלאת גבורה דוכאה ההתקוממות והגטו נשרף עד עפר.

ב-22 ביולי 1942, ערב תשעה באב, החלו הגרמנים בגירוש הגדול מגטו ורשה. ראשונים גורשו הפליטים, החולים וחסרי הבית ואחריהם גורשו מחוסרי עבודה. הגירוש נמשך עד ה-21 בספטמבר ובמהלכו שולחו למחנה ההשמדה טרבלינקה כ-260,000 איש ונרצחו שם.

הגירויים התנהלו מן האומשלגפלאץ – תחנת רכבת וכיכר צמודה לה שהיו בגבולות הגטו, שהפכו לנקודת האיסוף. המגורשים נדחסו לקרונות משא אטומים, הדלתות ננעלו מאחוריהם והם החלו את מסעם אל המוות. הגרמנים הפעילו שיטות רמייה והסוואה. עם תחילת הגירויים הבטיחו הנאצים שכל מי שיתייצב מרצונו ל"העברה" יקבל שלושה קילוגרמים לחם וקילוגרם ריבה. ההבטחה הזאת הביאה אנשים מזי רעב להתייצב באומשלגפלאץ. לאחר כמה ימים חדל זרם המתנדבים. בו בזמן ערכו הגרמנים מצוד אחר יושבי הגטו. רחובות נחסמו והמשטרה היהודית הוציאה דיירים מבתיים. בעת שהגרמנים ערכו את הסלקציה סרקו שוטרים פולנים או אוקראינים את הדירות הנטושות וחিপשו מסתתרים. הנתפסים נלקחו לאומשלגפלאץ ונשלחו לגירוש. מי שניסו להימלט בעת הסלקציה נרצחו במקום. בתום הגירויים לטרבלינקה נותרו בגטו, 55,000-60,000 יהודים והם רוכזו במספר גושי בניינים. שטח הגטו הצטמצם מאוד.

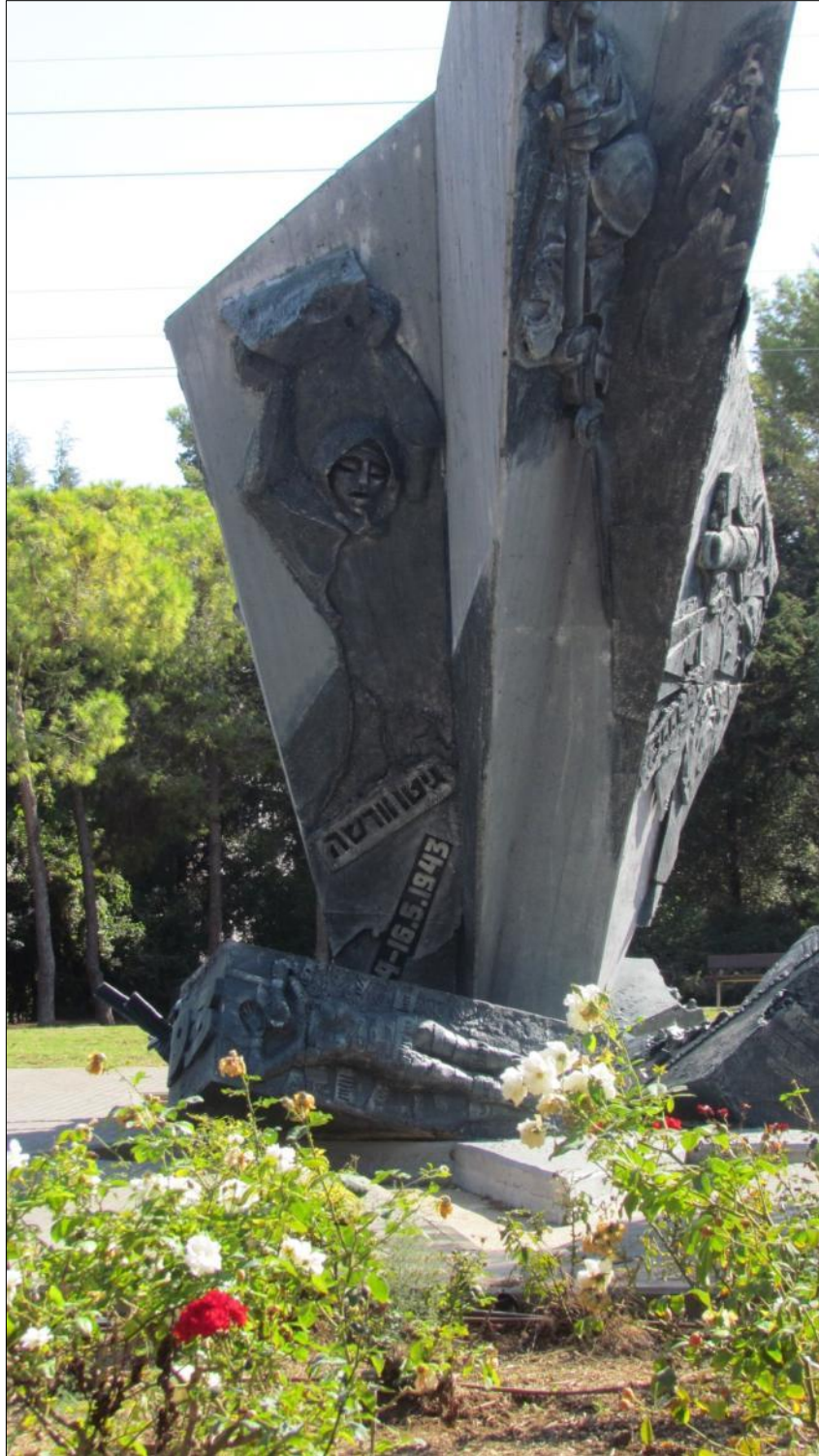
הנותרים, רובם אנשים צעירים, שאיבדו כבר את משפחותיהם, חשו יתמות גדולה והתפכחות מרה. רבים האשימו את עצמם על שלא הקדימו והתנגדו ובכך אפשרו את גירוש משפחותיהם. הם ידעו שגורלם יהיה דומה. עתה התמסרו להקמת מחתרת שבה פעלו למעשה רוב המפלגות ותנועות הנוער. עוד לפני הגירויים היו ניסיונות ראשונים להקים בגטו ורשה ארגון להתנגדות מזוינת. במרס ואפריל 1942, לאחר שהידברות ראשונה בין הגורמים בגטו לא עלתה יפה, הוקם "הגוש האנטי-פשיסטי", ביזמת הקומוניסטים היהודים, אולם במאי חשף הגסטפו את מנהיגו, אנדז'י שמידט (שמו הבדוי של פנחס קרטיין), שנאסר ונרצח.

עם תחילת הגירויים התחדשו הניסיונות להקים ארגון מחתרת לוחם ביזמת נציגיהן של שלוש תנועות הנוער הציוניות (השומר הצעיר, דרור ועקיבא). באוקטובר הצטרפה מפלגת פועלי ציון, וקם "הארגון היהודי הלוחם" (אי"ל, ŻOB). בתוך זמן קצר הצטרפו אליו תנועות נוער נוספות ומפלגות לא-ציוניות – הבונד והקומוניסטים. מרדכי אנילביץ', בן 23, חבר השומר הצעיר, מונה למפקד האי"ל. תנועת הנוער הרויזיוניסטית בית"ר הקימה גוף לוחם משלה, "האיגוד הצבאי היהודי" (אצ"י, ŻZW).

ב-18 בינואר 1943 פתחו הגרמנים באקציה נוספת. הנהגת המחתרת היהודית העריכה שמדובר בגירוש הסופי מן הגטו והגיבה בכוח במה שמכונה בשם "המרד הקטן". לאחר גילוי ההתנגדות הופסקה האקציה ביוזמת הגרמנים, ובקרוב יהודי הגטו התחולל מפנה. הם האמינו שהפסקת האקציה באה בעקבות ההתנגדות, ורבים אימצו אפוא את דרכה של המחתרת והחלו בהיערכות להסתתרות בבונקרים שנבנו במרתפי בתים ולהתנגדות המונית.

ב-19 באפריל 1943, ערב פסח, החלה אקציית החיסול, והארגונים המחתרתיים פתחו בהתנגדות. במרד השתתפו ולחמו יחדיו חברי אי"ל בפיקודו של מרדכי אנילביץ' ואצ"י בפיקודו של פאוול פרנקל. הגרמנים הופתעו מגילויי ההתנגדות של הלוחמים ושל תושבי הגטו שהתבצרו בבונקרים ובמקומות מחבוא. עמדות הארגון היהודי הלוחם היו פרושות בכל שטח הגטו, ואילו אנשי האיגוד הצבאי היהודי ריכזו את לחימתם בכיכר מורנובסקה ובלמו את ניסיונותיהם של הגרמנים לפרוץ פנימה. לאחר חמישה ימי לחימה החלו הגרמנים בהצתה שיטתית של בתי הגטו והוא הפך למלכודת אש ליושביו. כחודש ימים ויותר נאבקו יהודי הגטו בגבורה. זה היה המרד העממי הראשון בשטח עירוני באירופה הכבושה בידי הנאצים.

מרד גטו ורשה שימש מופת לריכוזים יהודיים אחרים בגטאות ובמחנות. המרידות שפרצו מאוחר יותר היו מצומצמות בהיקפן עקב הנסיבות האובייקטיביות של בידוד, מחסור באמצעי לחימה ועוינות הסביבה. {מקור: "יד ושם"}

פרטיזנים יהודים

פרטיזן יהודי לוחם כנגד הגרמנים

פרטיזן יהודי לוחם כנגד הגרמנים

ניתן לעיין בביטאון מספר 16 העוסק בפרטיזנים יהודים.

הביטאון נמצא באתר האינטרנט

של המכון ללימודי השואה ע"ש ח.אייבשיץ – חיפה, שכתובתו:

<http://www.shoa.org.il>

לפתוח את הסימניה: פרסומי המכון ואח"כ ביטאוני שמירת
זיכרון השואה ומשם תגיעו לביטאון מספר 16.

פלישת כוחות הברית לנורמדיה

טנק המונחת ע"י כוחות הברית בנורמנדיה - 6.6.1944

הפלישה לנורמנדי (מבצע אוברלורד)

הפלישה לנורמנדי (מבצע אוברלורד Operation Overlord) במלחמת העולם השנייה הייתה הפלישה הימית של בעלות הברית לנורמנדי שבצרפת, הכבושה על ידי גרמניה הנאצית, ב-6 ביוני 1944. בפלישה נטלו חלק 156,000 חיילים, 12,000 כלי טיס ו-6,900 כלי שיט, והיא נחשבת לפלישה הימית ולמבצע הצבאי הגדולים ביותר בהיסטוריה.

ההכנות לפלישה

מסוף שנת 1943, לאחר ההצלחות הבריטיות בצפון אפריקה, הצלחות של ברית המועצות במזרח אירופה ופלישת בעלות הברית לסיציליה ולאיטליה, תוכננה פתיחת חזית מערבית באירופה כנגד גרמניה הנאצית (שנלחמה במזרח כנגד ברית המועצות) בכוונה למגר את הצבא הגרמני.

הגרמנים, ששלטו בצרפת משנת 1940, ידעו כי בחופי הממלכה המאוחדת רוכזו כוחות אדירים הממתינים לפקודה כדי לפלוש לצרפת. לכן, הם הקימו ביצורים ומכשולים רבים לאורך חופיה המערביים של צרפת, וכינו אותם בשם החומה האטלנטית. הגרמנים ציפו, בין היתר בזכות מבצעי הטעיה מורכבים של בעלות הברית - מבצע פורטיטוד (Fortitude) - שבעלות הברית יפלוש לצרפת במצר דובר (Dover) - הנקודה הצרה ביותר של תעלת למאנש בין הממלכה המאוחדת לצרפת. וכך, העיר קאלה (Calais) בוצרה והשטחים מדרום לה הוצפו במים, כדי להופכם לביצות טובעניות שיקשו על צנחני בעלות הברית, אם וכאשר יתקפו. ההטעיה המרכזית כללה הקמת ארמיית רפאים שלמה בראשותו של ג'ורג' פטון.

ההכנות לפלישה נמשכו כשנתיים והיו כרוכות בהתארגנות לוגיסטית בהיקף עצום, שכללה בניית כלי שיט ומטוסים, והבאת גייסות רבים מארצות הברית, מקנדה וממדינות נוספות. הכוחות הפולשים עברו אימונים מפרכים בתנאים שדימו את גזרת הלחימה שלה יועדו. כל ההכנות האלה נעשו תוך שמירה קפדנית על ביטחון שדה והסתרת המועד והיעד של הפלישה מן הגרמנים. גולת הכותרת של אותן הכנות היו אולי שני נמלים מלאכותיים נגררים (שכונו נמל "תות עץ", ובאנגלית נמל מאלברי, Mulberry), שנועדו לאספקת הכוחות

הלוחמים בשלבים הראשונים של שהותם באירופה, עד לכיבוש והשמשת נמלים מקומיים, שכן צפוי היה שנמלים שיפוננו מכוחות גרמניים - יחובלו קודם פינוים.

בראש מבצע הפלישה עמד המפקד העליון של הכוחות האמריקניים באירופה, הגנרל דווייט אייזנהאואר, וסגנו היה הפילדמרשל הבריטי ברנרד לו מונטגומרי.

הפלישה

בעלות הברית פלשו בנקודה אחרת מזו שלה ציפו הגרמנים - בנורמנדי, בצפון מערב צרפת, שעם קרבתה היחסית, המרחק ממנה לאנגליה גדול יותר מאשר באזור קאלה.

יום הפלישה לנורמנדי (D-DAY) נקבע בתחילה ל-5 ביוני, אולם עקב מזג אוויר סוער הוחלט ברגע האחרון לדחות את המבצע ל-6 ביוני 1944. בלילה שבין 5 ל-6 ביוני 1944 הוצנחו אלפי צנחנים והונחתו מאות דאונים (הדיוויזיות המוטסות ה-82 וה-101 של ארצות הברית) אמריקאיים ובריטיים בעורף הגרמני בצרפת, כדי לכבוש נקודות אסטרטגיות, כדי לשבש את קווי התקשורת והאספקה הגרמניים וכדי לזרוע בלבול והרס בצד הגרמני. מבצעים אלו זכו לפרסום בשל התעוזה של הלוחמים מול סכנות וקשיים. אחד מקרבות אלו כיבוש סוללת מרוויל על ידי הגדוד התשיעי - בכוח מוקטן מאד וללא כלי נשק מסייעים - נחשב לאחד ההישגים המרשימים ביותר של יחידות הצנחנים הבריטיות. לשם הטעיה אף הוצנחו בובות גומי המתפוצצות ויוצרות אשליית ירי כאשר הן פוגעות בקרקע. בובות אלו הוצנחו בנקודות רחוקות מן החזית כדי לפזר ערפל לגבי מקום התקיפה. באותו הלילה הפציצו כעשרת אלפים מטוסים של בעלות הברית עמדות גרמניות בכל רחבי צרפת. כוחות המחותר הצרפתיים, שקיבלו את סיסמאות הפלישה דרך רדיו המחותר המשרד מלונדון, חיבלו במסילות רכבת ובמחנות צבא מקומיים.

עם עלות השחר פתחו ספינות בעלות הברית בהפגזה כבדה לאורך כל חופי נורמנדי. לאחר הריכוך הארטילרי הייתה כל ספינה אחראית לקו החוף שלה, וספינות קטנות יותר הוקצו לסיוע ישיר לגיסות. כך כל גדוד קיבל סיוע בגודל של משחתת.

עשרות אלפי חיילים נחתו באמצעות נחתות בחופי נורמנדי והחלו קרבות קשים. ציוד הפריצה של חילות ההנדסה של הכוחות האמריקאים כלל טנקים אמפיביים מדגם שרמן DD, דחפורים משוריינים לפריצת מכשולים ומטעני "בנגלור" לפיצוץ ביצורים. הבריטים פיתחו את טנק המחבט - ההולם בקרקע לפניו, מפוצץ את המוקשים בה וקורע את גדר התיל.

הביצורים הגרמנים היו חלשים יחסית ברוב העמדות. בעמדות מסוימות לא היו אפילו בונקרים מבוצרים. לעומת זאת, בחוף אומהה היו עמדות ירי מבוצרות רבות של הגרמנים ומכשול עיקרי בינן לבין החיילים האמריקאים - קיר בטון מזוין בעובי 5 מטרים, שמעליו עמדות הגרמנים. לאחר קרבות קשים ועקובים מדם, כשבתחילה נהדפו כל ניסיונות החיילים האמריקאים להיכנס לתוך צרפת ולצאת מהחוף, פוצץ קיר הבטון בניסיון הרביעי. בכל ניסיון נהרגו חיילים רבים מאש הגרמנים. בסך הכול ספגו האמריקאים כ-4500 אבדות בחוף אומהה ביום אחד. בשלב זה טבע הגנרל שארל דה גול את האמרה: "צרפת אולי הפסידה בקרב, אך לא במלחמה".

במבצע, שנחשב לצליחה הגדולה ביותר בהיקפה בהיסטוריה הצבאית המודרנית, היו גם אלמנטים של מזל ושל עיתוי נכון, שסייעו לכוחות בעלות הברית. יומיים בלבד לפני הפלישה פוזרו מטוסי הלופטוואפה, חיל האוויר הגרמני, ברחבי צרפת מחשש להפצצות. הגרמנים לא יכלו להשתמש במטוסים אלו מכיוון שלא היו מרוכזים (היו בקבוצות של שניים-שלושה מטוסים) והאספקה המיועדת להם אמורה הייתה להגיע לבסיסים החדשים רק כמה ימים לאחר הפלישה. בנוסף, מהלכי ההסחה של בעלות הברית גרמו לערפל קרב כבד ולדיווחים סותרים ומשונים בצד הגרמני, כך שהקצינים לא ידעו כיצד לפעול, הואיל ולא הצליחו לגלות את מוקד המאמץ העיקרי של בעלות הברית. הגרמנים לא הפעילו את כוח השריון שלהם באזור נורמנדי (דיוויזיית הפאנצר ה-21), כיוון שההוראה להפעלת הדיוויזיה יכלה לבוא מאדם אחד בלבד, אדולף היטלר, ובאותו בוקר, בטרם התברר האם מדובר בפלישה הצפויה, היססו המפקדים האם להעיר אותו. מעבר לכך, במפקדה הראשית (OKW) (בראשות היטלר) הוטעו לחשוב שמדובר בפעולת הסחה בלבד לפלישה העיקרית שתבוא בקאלה, שכמובן לא באה. אם לא די בכך, ארווין רומל, הגנרל שהיה אחראי לחומה האטלנטית, הזמן בערב הפלישה לארוחת ערב הרחק מאוד

מהחזית. לאחר הפלישה, גנרל דווייט אייזנהאואר פנה דרך העיתונות לגנרל ארווין רומל באומרו "זהו היום הראשון בשארית חיך"

בשלושת הימים הראשונים פעלו 38 שיירות ובהן 745 אוניות, כשהן נתמכות על ידי 4,066 נחתות ו-347 שולות מוקשים. 42 הדיוויזיות של חיל היבשה נתמכו על ידי 13,175 מטוסים. בתוך חודש ימים הונחתו בחוף כ-1.1 מיליון חיילים, 200 אלף כלי רכב ו-750 אלף טונות של ציוד. ביום הפלישה נהרגו כ-10,000 ונפצעו כ-8,500 מחיילי כוחות הברית.

תוצאות הפלישה

הפלישה לנורמנדי (והקרב על קן שלאחריה) הצליחה לפתוח חזית מערבית באירופה, ואילצה את גרמניה לפצל את כוחותיה בין שלוש חזיתות - כנגד ברית המועצות וכנגד בעלות הברית המערביות (ארצות הברית, הממלכה המאוחדת והדומיניונים שלה, קנדה וכוחות צרפת החופשית), הן באיטליה והן בצרפת, דבר שהחליש את כוח עמידתה. היה זה ציון דרך חשוב בדרך לכניעתה של גרמניה הנאצית במאי 1945.

קרב סטלינגרד

קרב סטלינגרד (נובמבר 1942-פברואר 1943)

החל מקיץ 1942 החלו הגרמנים בהתקפה בכוחות גדולים על העיר סטלינגרד, ההתקפה נועדה לפרוץ את הדרך לכיוון הרי הקווקז העשירים במאגרי נפט גדולים. על העיר הוטל מצור, אך הגרמנים לא הצליחו לכבוש אותה. המפנה החל בנובמבר 1942, כאשר התאוששו הרוסים ויצאו בכוחות מוגברים למתקפת נגד. הם הצליחו לנתק את מסילת הברזל דרכה הועברה האספקה אל הצבא הגרמני, ובסוף נובמבר 1942 הצליחו לכתר את הצבא הגרמני.

עד תחילת פברואר 1943 הושלמה הכרעתם של הכוחות הגרמניים שכוותרו בסטלינגרד כאשר למעלה מ-300,000 חיילים נהרגו או נפלו בשבי. מפלת הגרמנים בסטלינגרד הייתה ראשיתו של המפנה המכריע במלחמה שבין גרמניה לברית המועצות. הניצחון בסטלינגרד העלה את מורל העם והצבא בבריה"מ, וחזק את האמונה ביכולת לנצח את הצבא הגרמני ולשחרר את האדמה הכבושה של ברית המועצות. כתוצאה מהניצחון בסטלינגרד נפרצו הקווים של גרמניה בחזית המזרחית והחלה התקדמות של הצבא הסובייטי מערבה והדיפת הצבא הגרמני.

ניתן לעיין בביטאון מספר 38 העוסק ב**לוחמים יהודים**
בצבא האדום בתקופת השואה

הביטאון נמצא באתר האינטרנט

של המכון ללימודי השואה ע"ש ח.אייבשיץ – חיפה, שכתובתו:

<http://www.shoa.org.il>

לפתוח את הסימניה: פרסומי המכון ואח"כ ביטאוני שמירת
זיכרון השואה ומשם תגיעו לביטאון מספר 16.

**הצבא האדום בקרב ההרואי
כנגד הגרמנים בסטלינגרד**

**ב-31.1.1943 הכריע הצבא האדום את הצבא הגרמני
בקרב סטלינגרד.
ב-6.6.1944 פלשו צבאות הברית לנורמנדיה שהביא את
ניצחון בנות הברית בחזית זו.**

סמל הרייך - רפובליקת ויימאר

